OPONENTSKÝ POSUDOK HABILITAČNEJ PRÁCE

Habilitantka:

Mgr. GABRIELA ŠEBOKOVÁ, PhD.

Názov habilitačnej práce:

Prináležitosť k škole ako prostriedok rozvoja optimálneho fungovania študentov

Oponentka:

doc. PaedDr. PETRA LAJČIAKOVÁ, PhD., Katedra psychológie, FF KU v Ružomberku

Aktuálnosť a vhodnosť témy habilitačnej práce

Habilitačná práca zacieľuje pozornosť čitateľa na koncept pozitívnej psychológie v školskom prostredí, konkrétne opisuje prináležitosť k škole a rozoberá jej úlohu v kontexte pozitívnych indikátorov optimálneho akademického a psychologického fungovania študentov slovenských vysokých škôl, a to v špecifických podmienkach online vzdelávania v dôsledku pandémie COVID-19. Uvedenú tému považujem v kontexte súčasného výskumného diania a predovšetkým aktuálnych potrieb našej edukačnej praxe za časovo veľmi dôležitú a veľmi významnú, nakoľko školy dnes viac ako kedykoľvek predtým sa zameriavajú nielen na školský/akademický výkon, ale najmä na sociálno-emocionálne zdravie svojich žiakov/študentov. A to je možné práve rozvíjaním pocitu prináležitosti (ktoré sa, podľa autorky, dosahuje proaktívnym nastavením postupov, stratégií a štruktúr v rámci školy) (s. 145) vedúcemu aj k akademickému, aj k psychologickému napredovaniu študentov. Autorka k skúmanej problematike prináša rozsiahle a kvalitne spracované informácie, čo je veľmi cenné vzhľadom na absenciu poznatkov, v slovenskom i českom prostredí, o akcentovanej úlohe prináležitosti k škole u študentov v špecifickom prostredí online vzdelávania. Aj preto sa posudzovaná práca stáva nadštandardne prínosnou, perspektívnou a žiaducou pre ďalšie poznanie a poznávanie skúmanej potreby patriť a skúmaného pocitu prináležitosti.

Ciele práce a ich naplnenie

Ťažisko práce predstavuje realizovaný základný výskum zameraný na preskúmanie roly prináležitosti k škole v súvislosti s podporou akademického a psychologického fungovania študentov v špecifickom situačnom kontexte online vzdelávania počas pandémie (str. 9). Cieľom bolo zistiť, či školská prináležitosť okrem prediktívnej úlohy zohráva aj tzv. úlohu mediátora medzi sociálnymi faktormi online prostredia (t. j. kognitívnymi predispozíciami študentov a ich akademickým a psychologickým fungovaním). Treba zdôrazniť, že pri výskumnom šetrení bol zohľadnený efekt špecifického kontextu prechodu na vysokú školu a skúsenosti s predchádzajúcim prezenčným vzdelávaním u študentov ako potencionálny moderátor testovaných súvislostí.

Stanovené ambiciózne ciele boli sledované prostredníctvom dvoch na seba nadväzujúcich empirických štúdií, pričom druhá štúdia (s. 103 – 126) reflektovala limity predchádzajúcej (s. 70 – 102). Možno jednoznačne konštatovať, že ciele obidvoch štúdií boli naplnené, čo napokon potvrdzujú dosiahnuté zaujímavé výskumné zistenia – logicky zhrnuté a pretavené do teoretických, empirických i praktických implikácií (s. 126 – 131).

Dosiahnuté výsledky, postup riešenia problému

Autorka zostavila svoju habilitačnú prácu z teoretických kapitol, po ktorých nasleduje empirické sledovanie skúmaného fenoménu a záverečné kritické zhodnotenie.

Hneď v úvode je definovaný koncept prináležitosti k škole v kontexte pozitívnej psychológie a jeho pozíciu v nej vymedzuje autorka v rámci socio-ekologického systémového konceptuálneho modelu (s. 10 – 14). Teoretické východiská potreby patriť a pocitu prináležitosti sú systematicky opísané v druhej kapitole (s. 15 – 22), a to spolu s vysvetlením jeho bazálnych komponentov a hlavných charakteristík. Konceptualizácia a operacionalizácia pocitu prináležitosti v edukačnom prostredí pomocou konceptu prináležitosti k škole berúc do úvahy špecifické univerzitné prostredie tvorí obsah celej tretej kapitoly (s. 23 – 40). Pozornosť si zaslúži najmä nasledujúca štvrtá kapitola, ktorá vyniká prehľadnou sumarizáciou výskumných výsledkov a záverov o úlohe prináležitosti k škole v optimálnom akademickom a psychologickom fungovaní študentov základných, stredných a vysokých škôl, pričom školská prináležitosť je prezentovaná ako nezávislá, závislá, ale aj korelujúca premenná (s. 41 – 49). Kapitolu uzatvára bio-psycho-sociálno-ekologický model prináležitosti k škole (s. 49 – 52) navrhnutý ako konceptuálny rámec teórie, výskumu a tvorby preventívnych a intervenčných stratégií prináležitosti k škole. Bez povšimnutia nezostáva ani kritika rozoberaného modelu (s. 52 – 53). Úloha prináležitosti k škole v špecifickom priestore online vzdelávania je analyzovaná v piatej kapitole, ktorá zároveň objasňuje jeho dopady na psychické zdravie študentov a možnosti saturácie ich potreby patriť. S ohľadom na stanovený predmet výskumu patrí šiesta kapitola empirickému sledovaniu prediktívnej a mediačnej úlohy k škole v optimálnom akademickom a psychologickom fungovaní študentov slovenských vysokých škôl v podmienkach online výučby spojenou s výraznou sociálnou izoláciou v dôsledku dvoch pandemických vĺn (s. 62 – 126). Pozitívne hodnotím nadväznosť celkovej výskumnej koncepcie a definovaných výskumných cieľov na predchádzajúce rozpracované teoretické analýzy prináležitosti, konceptuálny model výskumu pozitívnej psychológie a duálny model duševného zdravia. Výskumné zistenia sú prezentované v prehľadných tabuľkách a sú podrobne interpretované, pričom analýza a interpretácia výsledkov poukazuje na značnú odbornú erudíciu. Výsledky ukázali, že online vzdelávanie počas pandémie, zapríčiňujúc fyzickú a sociálnu izoláciu, výrazne obmedzovalo možností uspokojovania potreby patriť. Zároveň spôsobovalo negatívny kumulatívny efekt na úroveň vnímanej prináležitosti k škole, akademický stres, akademickú sebaúčinnosť a akademickú organizáciu a pozornosť študentov. Prináležitosť k škole bola identifikovaná ako významný protektívny faktor akademického a psychologického napredovania študentov a ako mediátor medzi špecifickými a kognitívnymi činiteľmi online priestoru a optimálnym študentským fungovaním. Významnejšiu sprostredkujúcu úlohu však zohrala prináležitosť k škole pri sociálnych ukazovateľoch online prostredia.

Za veľmi dôležité považujem kapitoly šesť a sedem, vzhľadom na to, že poukazujú na prínos realizovaného výskumného šetrenia, jeho empirické, teoretické a praktické implikácie, a rozoberajú stratégie prináležitosti k škole (s. 126 – 140). Dôsledné kritické zhodnotenie a precíznu reflexiu autorky na výskum prináležitosti k škole v kontexte pozitívnych indikátorov optimálneho fungovania študentov završuje celú prácu v poslednej, ôsmej kapitole (s. 141 – 144).

Je možné sumarizovať, že uvedený postup a spôsob riešenia témy habilitačnej práce, rovnako i získané výsledky dokumentujú význačný teoretický, výskumný i praktický prínos v sledovaní psychosociálneho konštruktu prináležitosti k škole vzhľadom na optimálne prosperovanie študentov, zdôrazňujúc jeho podmienenosť od charakteristík samotného prostredia.

Význam práce pre rozvoj vedného odboru a pre prax

Habilitačná práca predstavuje ucelený súbor významných výsledkov a záverov z oblasti optimálneho fungovania študentov, ktoré reagujú na aktuálne problémy súčasného univerzitného prostredia a značnou mierou prispievajú k ich riešeniu. Význam výskumných záverov možno vnímať ako rozširujúci v skúmanej oblasti, ale nemožno opomenúť nové, originálne poznatky, ktoré, ako už bolo spomenuté, sa svojou podstatou stávajú prínosom pre rozvoj v odbore. Práca poskytuje mnohé význačné teoretické, empirické a praktické podnety, a to ako i pre výskumníkov, tak i praktikov v oblasti pedagogickej, školskej a poradenskej psychológie.

Formálna úprava habilitačnej práce

Habilitačná práca má premyslenú štruktúru, kapitoly spolu s podkapitolami sú logicky členené a vzájomne previazané. Celý text je koncipovaný zrozumiteľne, napriek tomu, že prináša rozsiahle množstvo odborných informácií a vedeckých poznatkov. Autorka používa adekvátnu vedeckú terminológiu, odborný diskurz sa opiera o relevantné domáce i zahraničné zdroje. Bibliografické odkazy zodpovedajú platnej norme. Autorka je dostatočne publikačne skúsená, niet jej teda čo vyčítať ani z hľadiska formálnej stránky habilitačnej práce. Veľkú pochvalu si zasluhuje prehľadná a veľmi starostlivo vypracovaná prezentácia dosiahnutých empirických výsledkov.

Otázky k obhajobe

Vzhľadom k absencii kritických výhrad k habilitačnej práci ponúkam aspoň pár otázok a námetov k diskusii pri obhajobe:

1. Ako by vyzerali výsledky, ak by sebaregulácia nebola operacionalizovaná ako všeobecná schopnosť rozvoja a zamerania správania na dosiahnutie stanovených cieľov, ale ako špecifická schopnosť viazaná na akademické prostredie?
2. Ktoré výsledky svojho výskumu považuje autorka za najvýznamnejšie a najprínosnejšie v súvislosti s akademickým úspechom študentov? Aké ďalšie výskumy v uvedenej oblasti autorka pripravuje?
3. I keď autorka svojimi výskumnými závermi potvrdzuje kľúčovú úlohu prináležitosti k škole v akademickom a psychologickom fungovaní, čo podporuje hypotézu Baumeistera a Learyho (s. 128), aký je jej názor na predpoklad o prináležitosti vnímanej ako hlboko biologicky a evolučne zakorenenej ľudskej potrebe ovplyvňujúcej ľudské správanie?

Celkové hodnotenie

Posudzovaná habilitačná práca je podnetným vedeckým počinom a výrazným príspevkom do vedeckej diskusie k uvedenej problematike. Jej kvalita z hľadiska obsahu, štruktúry i formy je nesporná a o jej potrebnosti a aktuálnosti nemožno pochybovať. Habilitačná práca je cenná originalitou prezentovaného výskumu a metodikou jeho spracovania. Prináša nové poznatky, ktoré sú ďalej aplikovateľné v oblasti vedy, výskumu, ako i v psychologickej, pedagogickej a školskej praxi.

Habilitačnú prácu *Mgr. Gabriely Šebokovej, PhD.* s názvom *Prináležitosť k škole ako prostriedok rozvoja optimálneho fungovania študentov* **odporúčam** k obhajobe a ďalšiemu pokračovaniu habilitačného konania v odbore *Pedagogická, poradenská a školská psychológia.*

V Ružomberku 9. mája 2022 PETRA LAJČIAKOVÁ